

Input van de MBO Raad ten behoeve van de hoorzittingen van de Vaste Kamercommissie OCW op 9 en 12 september 2016. Aanleiding is de publicatie 'Twee werelden, twee werkelijkheden: hoe ga je daar als docent mee om?' van Margalith Kleijwegt.

Burgerschap en het vergroten van kritische denkvaardigheden

Publicatie

Het geschetste beeld in de publicatie van Kleijwegt is herkenbaar. Het maakt duidelijk hoe lastig het soms is voor docenten om bepaalde maatschappelijke kwesties (in de klas of met een individuele student) te bespreken. Zeker wanneer het kwesties betreft die heftige emoties oproepen of angst inboezemen. De meningen over die kwesties kunnen behoorlijk uiteenlopen. Wat dat betreft is de school een afspiegeling van de samenleving.

Een relatie van vertrouwen en vertrouwelijkheid met hun studenten is voor docenten, om onderwijs te kunnen geven, van groot belang. Docenten willen voorkomen dat die relatie onder druk komt te staan. In de gebeurtenissen en verhalen uit de onderwijspraktijk die Kleijwegt heeft opgeschreven is die spanning voelbaar. Tegelijkertijd onderschrijven docenten de preventieve, curatieve en soms zelfs repressieve rol die het onderwijs kan hebben. Daarvoor moet tussen verschillende onderwijsprofessionals in een school goed worden samengewerkt maar ook tussen school, wijkteam en gezin willen we de huidige problemen aanpakken. Het aanpakken van discriminatie en van kansenongelijkheid - het weghalen van de voedingsbodemp voor polarisatie in algemene zin- is een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Vragen hoorzittingen

De hoofdvraag van de hoorzittingen is: "Waarom bestaat er een kloof tussen werelden die elkaar niet meer begrijpen en hoe worden die botsende waarden binnen scholen bespreekbaar gemaakt?" Wij zijn, net als de Kamerleden, nieuwsgierig naar de reacties en observaties van de verschillende experts op deze vragen. De diversiteit is, zowel in de samenleving als geheel, als in het onderwijs, wat betreft allerlei sociale en economische aspecten de afgelopen jaren behoorlijk toegenomen. Niet alleen wat betreft religieuze of culturele waarden en normen.

Of het "al zo ver" is dat we van 'een kloof' en van 'botsende waarden' moeten spreken is voor ons de vraag. Het onderzoek spreekt over mentale segregatie en dat is zorgelijk, maar zolang de waarden botsen betekent dat ook dat er gelukkig nog contact en ontmoeting is. En daarmee is er de mogelijkheid een onoverbrugbare kloof te voorkomen.

Ontmoeten doet men elkaar vooral op school, daar waar buiten school groepen vaak gescheiden leven. Het in goede banen leiden van eventuele botsingen door het naar elkaar luisteren, het leren accepteren en respecteren van andere meningen maar daar ook samen kritisch naar kijken, hoort bij de (pedagogische -) opdracht van het onderwijs. Samenwerking met andere partijen is daarbij onontbeerlijk.

Aan de pedagogische opdracht geven we invulling en met de nieuwe uitdagingen daarbij, zijn we in het mbo volop bezig. Via deze korte bijdrage geven we inzicht in wat we zoal doen.

Platform Sociale Veiligheid

De mbo-scholen werken verenigd in de MBO Raad binnen het platform Sociale Veiligheid. Bij het platform zijn vrijwel alle mbo-scholen aangesloten. Vaste aanspreekpunten binnen de scholen zijn het schakelpunt van het platform en de scholen. Al ruim 15 jaar werkt het platform met de scholen aan het bevorderen van de sociale veiligheid op scholen. Dan gaat het om bijvoorbeeld het terugdringen van pesten en discriminatie maar ook om het signaleren van loverboyproblematiek en het voorkomen van (eengerelateerd) geweld. In de stuurgroep van het platform zitten ook vertegenwoordigers van politie, OCW en jongerenorganisatie JOB.

Naast een jaarlijkse landelijke platformdag waar het doel is goede praktijken te delen en ervaringen uit te wisselen, zijn er ook regelmatig informatiebijeenkomsten. In het voorjaar was er bv een bijeenkomst van Ine Spee over haar 'handreiking puberaal, lastig of radicaliserend'. Binnenkort is er een bijeenkomst over het onderzoek van Verweij Jonker naar discriminatie op de stage. De heer Iliass El Hadioui, naar wie ook in de publicatie van Kleijwegt wordt verwezen en die ook als expert wordt gehoord, was twee jaar geleden al gastspreker op de platformdag van het platform sociale veiligheid. Sinds begin dit jaar is er door de Stichting School en Veiligheid (SSV) met financiering van OCW ook een MBO portal opgezet met informatie en instrumenten over allerhande veiligheidsissues (www.schoolveiligheid.nl). SSV voorziet scholen heel adequaat en direct van informatie, zoals bijvoorbeeld na de coup in Turkije. Er verschijnen informatie en lessuggesties zie” <http://www.schoolveiligheid.nl/actueel/spanningen-klas-couppoging-turkije/> . Naast achtergrondinformatie over de gebeurentissen biedt de informatie van Stichting School en Veiligheid handvatten voor docenten om met jongeren hierover in gesprek te gaan. Instrumenten worden via de mbo portal voor de scholen beschikbaar gesteld. Actuele of urgente informatie wordt daarnaast via de contactpersonen in onze netwerken verspreid. Een klankbord met vertegenwoordigers van mbo-scholen voedt SSV ten behoeve van de mbo portal met vraagstukken die in de onderwijspraktijk spelen.

Netwerk Burgerschap

Het MBO kent sinds 1996 een drievoudige kwalificatie: naast het kwalificeren voor een beroep en voor doorstroom (verder leren) is ook burgerschap (participatie) een belangrijke pijler en doelstelling. Juist in het mbo is burgerschap een volwaardig onderdeel van het curriculum en bewegen de scholen in hun programmering zoveel mogelijk mee met maatschappelijke issues, zoals bijvoorbeeld in de opmars van een gezonde leefstijl. En zeker ook wat betreft aandacht voor democratische waarden.

Sinds 1 augustus 2016 zijn kritische denkvaardigheden toegevoegd aan het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB. Met deze wetwijziging wordt het belang van kritisch denken nog eens benadrukt. Hoewel kritisch denken in het mbo niet nieuw is, wordt nu verwacht dat scholen hier meer en expliciete aandacht aan schenken. Kritisch denken is onder meer belangrijk bij het voeren van een dialoog over gevoelige onderwerpen. Om scholen hierbij te inspireren en te adviseren is in opdracht van de MBO Raad de handreiking Kritische Denkvaardigheden ontwikkeld. In oktober wordt deze handreiking tijdens een landelijke studiedag voor docenten rond het thema kritisch denken gelanceerd. Naast een definitie van kritisch denken bevat deze handreiking een breed scala aan voorbeelden van werkvormen en lesteps uit de praktijk van mbo-scholen en van organisaties waarmee kritisch denken kan worden geprikkeld en geoefend.

Naast het Platform Sociale Veiligheid bestaat sinds 2015 het Netwerk burgerschap mbo. In dit netwerk delen mbo-docenten onderling kennis en ervaring op het gebied van burgerschapsvorming. Het netwerk wordt in 2016 en 2017 doorontwikkeld onder verantwoordelijkheid van de MBO Raad met financiering van OCW. Er bestaat onder mbo docenten veel belangstelling voor het netwerk. In korte tijd hebben zich inmiddels ruim 200 docenten bij dit netwerk aangesloten. Er zijn regionale netwerkbijeenkomsten waar scholen hun aanpak en praktisch toepasbare werkvormen aan elkaar presenteren, er is een website en er is jaarlijks een landelijke studiedag voor docenten. Op verzoek van leden uit het netwerk worden ook themabijeenkomsten georganiseerd.

Wat levert die inspanning tot nu toe op?

Behalve de expliciete pedagogische opdracht die het onderwijs heeft is een veilig schoolklimaat een belangrijke voorwaarde om tot leren te komen en om met elkaar in gesprek te kunnen gaan over botsende waarden. De sector doet er zoals beschreven veel aan om dat veilige klimaat te bewaken. De recente monitor sociale veiligheid mbo¹, die al sinds 2002 wordt uitgevoerd, laat een toename van het veiligheidsgevoel zien en een afname van het aantal incidenten. Ruim 88 procent van de mbo-studenten en 91 procent van de mbo-medewerkers voelt zich in hun school (zeer) veilig. Dat is mooi en we hopen dat die lijn zich voortzet, ondanks een toename van maatschappelijke spanningen.

Uit de monitor komen ook nog zaken die om verbetering vragen. Onder andere de samenwerking en afstemming op dit vlak binnen de school maar juist ook met partners buiten de school. Wij hopen dat de hoorzitting ook inzichten oplevert in hoe de samenwerking en afstemming op dit vlak met school, wijkteam en gezin verder vorm zou kunnen krijgen.

¹ *ecbo (2016). Monitor sociale veiligheid in het mbo 2014/2015. Deel 1 t/m3.*

